

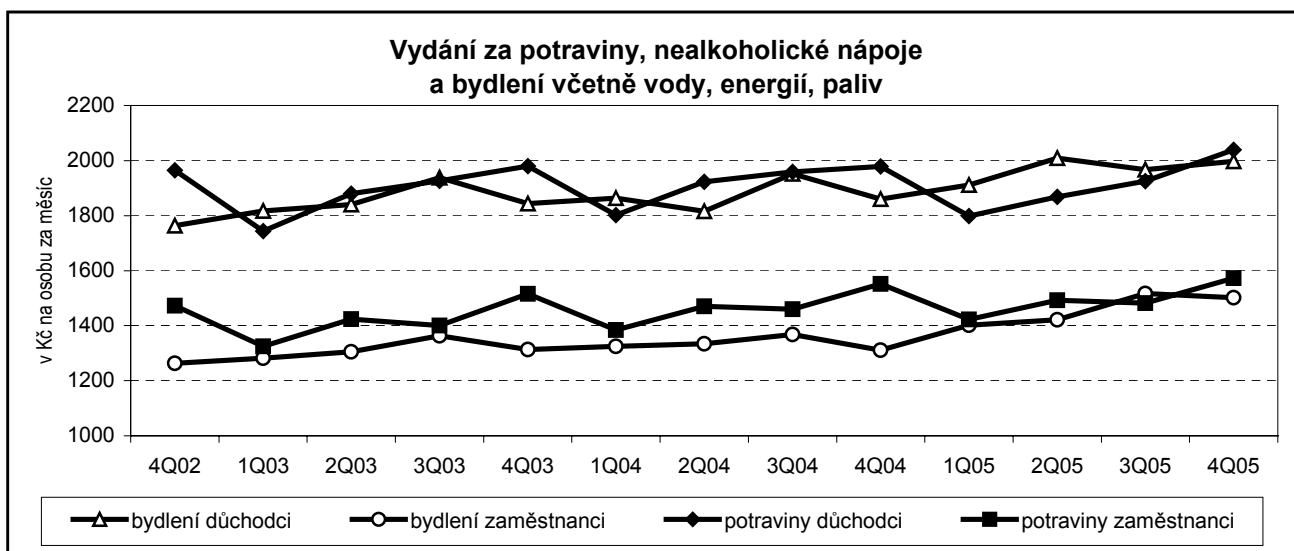
IX. PŘÍJMY A VÝDAJE DOMÁCNOSTÍ, SOCIÁLNÍ VÝDAJE

A. Příjmy, vydání a spotřeba domácností³²

Ve 4. čtvrtletí 2005 se tempo růstu čistých peněžních příjmů u zpravodajského souboru domácností zaměstnanců i důchodců proti 4. čtvrtletí 2004 zrychlilo. V domácnostech zaměstnanců se čistý peněžní příjem na osobu zvýšil meziročně o 611 Kč tj. o 6,5 % (reálně o 4,2 %) a dosáhl výše 9 982 Kč. Příjmy z pracovní činnosti, které zahrnují příjmy ze závislé činnosti a z podnikání, se proti 4. čtvrtletí 2004 zvýšily o 4,3 % (tj. o 334 Kč), ale jejich podíl na celkových čistých peněžních příjmech se snížil téměř o 2 % a představuje 81,3 %. Čistý příjem z pracovní činnosti v přepočtu na ekonomicky aktivního člena meziročně mírně vzrostl (o 0,5 %) a činil 13 889 Kč. Proti stejnému období 2004 rostly příjmy z hlavního zaměstnání (o 4,6 %) i příjmy z hlavní činnosti v podnikání (o 13,2 %). Sociální příjmy rostly ve srovnání s pracovními příjmy rychlejším tempem, tempo růstu činilo 13,4% (133 Kč). Na růstu sociálních příjmů se podílí hlavně růst důchodů (o 23,9 %, tj o 92 Kč), který byl ovlivněn nejen růstem důchodů, ale i zvýšením podílu osob pobírajících důchod ve složené domácnosti zaměstnanců. Dávky nemocenského pojištění se zvýšily o 15,5 % tj. o 34 Kč. Částky vyplacené jako hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání vzrostly proti 4. čtvrtletí 2004 o 2,3 %. Naproti tomu dávky státní sociální podpory klesly o 1,5 % - přídavky na děti se snížily o 5,5 %, sociální příplatek klesl o 9,5 %, pouze rodičovský příspěvek vzrostl o 2 % v důsledku mírného zvýšení porodnosti. Nejvíce vzrostly ostatní příjmy - proti stejnému období roku 2004 o 24,3 % (145 Kč). U všech položek těchto nepravidelných příjmů se projevilo zvýšení: u prodeje nemovitostí a movitých věcí o 68,4 % (82 Kč), pojistných náhrad od pojišťoven o 38,5 % (18 Kč), ostatních příjmů o 14,1 % (24 Kč), u darů od příbuzných o 4,8 % (12 Kč).

V domácnostech důchodců činil čistý peněžní příjem na osobu 8 228 Kč, což je o 580 Kč (nominálně 7,6 %, reálně 4,1 %) více než ve 4. čtvrtletí roku 2004. Hlavní podíl celkových příjmů představují příjmy sociální (93,1 %), z nichž pak většinou část tvoří důchody. Růst sociálních příjmů následuje růst důchodů. Průměrný důchod, přepočtený na jednu osobu v této domácnosti, činil 7 637 Kč tj. o 6,2 % (444 Kč) více než ve 4. čtvrtletí 2004. Ve skupině nepravidelných ostatních příjmů byl zaznamenán nárůst o 82,6 % (155 Kč). Ke zvýšení v této skupině přispěl zejména příjem darů od příbuzných a růst příjmů za prodej nemovitostí a movitých věcí. Naproti tomu pojistné náhrady od pojišťoven klesly zhruba o 14 %.

Čistá peněžní vydání na osobu dosáhla ve 4. čtvrtletí 2005 u zaměstnanců 9 230 Kč, což bylo o 7,8 % (671 Kč) více než ve stejném období roku 2004, reálně vydání vzrostla o 5,5 %. V domácnostech důchodců dosáhla peněžní vydání částky 8 439 Kč, nominálně se zvýšila o 3,4 % (274 Kč), vzhledem k indexu spotřebitelských cen 103,3 však reálně stagnovala.

Ve struktuře vydání se ve 4. čtvrtletí roku 2005 projevila nerovnoměrný vývoj jak u podílu vydání za potraviny a nealkoholické nápoje (u zaměstnanců klesl o 1,1 %, u důchodců tento podíl stagnoval), tak u dalších výdajových skupin. Zatímco v domácnostech zaměstnanců podíl vydání za dopravu, pošty a telekomunikace, rekreaci, kulturu a sport a stravovací a ubytovací služby klesl, u domácností důchodců podíl těchto vydání vzrostl. Tento pohyb nepřesáhl 0,7 procentního bodu v obou směrech. U výdajů za bydlení (vč. vody, energií a paliv) se změny ve struktuře vydání

³² Základní zpravodajský soubor statistiky rodinných účtů v roce 2005 zahrnuje 3000 domácností vybraných záměrným kvótním výběrem. Vybrané domácnosti reprezentují domácnosti v České republice z hlediska sociální skupiny, počtu nezaopatřených dětí a čistého peněžního příjmu na osobu. Nejvyšší podíl z úhrnu domácností v ČR zaujímají domácnosti zaměstnanců a důchodců. Ve 4. čtvrtletí 2005 měla průměrná domácnost zaměstnanců 2,6 členů, z toho 1,52 ekonomicky aktivních osob a 0,82 nezaopatřených dětí. Domácnost důchodců měla průměrně 1,47 členů, z toho 1,47 důchodců.

Upozornění: Od roku 2006 dojde k metodickým změnám ve sledování statistiky rodinných účtů. V datech za 1. čtvrtletí 2006 se již projeví úprava systému kvótního výběru, rozdělení domácností do skupin bude částečně jiné. Zároveň ve čtvrtletních údajích nebudou k dispozici vydání za potraviny a nealkoholické nápoje v podrobném členění. Tato vydání budou domácnosti po většinu roku zapisovat souhrnnými částkami a pouze 2 měsíce v roce je povedou podrobně.

projevily shodně růstem podílu za tato vydání o 1 % u zaměstnanců, resp. o 0,9 % u důchodců. Celkové výdaje na výživu a bydlení v domácnostech zaměstnanců stagnovaly a představují 33,3 % z celkových čistých peněžních vydání, v domácnostech důchodců tyto výlohy vzrostly o 0,8 % a tvoří 47,8 % z celkových vydání. Nejvyšší růst podílu z čistých peněžních vydání v domácnostech zaměstnanců zaznamenala vydání neklasifikovaná jako spotřební (2%), růst ovlivnily zejména vyšší částky vydané na pořízení a rekonstrukci domu, bytu a na koupi nemovitosti. Nespolečné vydání v domácnostech důchodců klesla o 1,9 %. Částky vydané meziročně za nákup osobních dopravních prostředků u zaměstnanců klesly zhruba o 24 %, u důchodců vzrostly téměř dvojnásobně - ovšem toto navýšení představuje 80 Kč. Vydání za provoz osobních dopravních prostředků celkem vzrostla o 13,7 % u zaměstnanců, u důchodců klesla o 2,3 %, za pohonné hmoty, oleje apod. zaplatili zaměstnanci o 17,1 % a důchodci o 11,7 % více. Vydání za dopravní služby vzrostla o 8,4 % resp. o 7,4 %.

Vydání za potraviny a nealkoholické nápoje se ve 4. čtvrtletí 2005 nominálně zvýšila v průměru na osobu u zaměstnanců o 22 Kč (1,4 %), u důchodců o 59 Kč (3%). V obou typech domácností se zvýšila spotřeba vepřového masa (o 8,5 resp. 14,7 %). Spotřeba drůbeže v domácnostech zaměstnanců klesla o více než 3 % (4dkg), v domácnostech důchodců vzrostla o 2 % (4 dkg). Nákup hovězího masa u zaměstnanců vzrostl o 1,8 %, u důchodců klesl o 3,5 %. Spotřeba tuků a olejů v domácnostech zaměstnanců zůstala na úrovni 4. čtvrtletí 2004, v domácnostech důchodců klesla o 3,8 %. V obou skupinách domácností vzrostla spotřeba brambor (o 32 resp. 78 dkg). Konzumace mléka u zaměstnanců vzrostla o 0,22 l (5,1 %), u důchodců klesla o 0,13 l (2,2 %). V domácnostech zaměstnanců stagnoval nákup chleba i pečiva, v domácnostech důchodců se zvýšil nákup chleba o 11 dkg (3 %), nákup pečiva klesl o 5 dkg (1,8 %). Proti 4. čtvrtletí 2004 v obou skupinách domácností klesla spotřeba čerstvého ovoce mírného pásma u zaměstnanců zhruba o 27 dkg (9,8 %), u důchodců o 63 dkg (13,4 %). Spotřeba čerstvé zeleniny vzrostla o 0,13 kg tj. o 4,7 %, u zaměstnanců, u důchodců o 0,31 kg tj. o 6,8 %. Nákup citrusových plodů a ostatního jižního ovoce klesl v domácnostech zaměstnanců o 8 dkg, v domácnostech důchodců o 8 dkg vzrostl. Spotřeba nealkoholických nápojů klesla v obou skupinách domácností (o 0,22 resp. o 0,26 l). V obou skupinách domácností byla nižší spotřeba minerálních a stolních vod (o 0,19 resp. o 0,18 l).

Celková spotřeba¹⁾ vybraných potravin v 4. čtvrtletí 2005 a rozdíly proti 4. čtvrtletí 2004
(měsíční průměry na osobu v kg)

	Domácnosti			
	zaměstnanců		důchodců	
	kg	rozdíl	kg	rozdíl
Maso a masné výrobky bez ryb	4,95	0,02	7,29	0,22
Oleje a tuky	1,39	-0,01	2,22	-0,09
Chléb	2,64	0,02	3,76	0,11
Pečivo (běžné, jemné a trvanlivé)	2,78	0,03	3,02	-0,05
Nealkoholické nápoje bez sirupů (litry)	13,24	-0,22	12,79	-0,26
Brambory	3,58	0,32	6,29	0,78
Čerstvé ovoce mírného pásma	2,51	-0,27	4,08	-0,63
Citrusové plody a ostatní jižní ovoce	1,78	-0,08	2,52	0,08

¹⁾ celková spotřeba = nákup + naturální spotřeba

Podíl vydání na bydlení se v obou skupinách domácností zvýšil zhruba o 1 % a dosáhl v domácnostech zaměstnanců 16,3 %, v domácnostech důchodců 23,7 %. Celková částka na bydlení (v přepočtu na domácnost) činila 3 904 Kč u zaměstnanců a v domácnostech důchodců 2 936 Kč. **Náklady na bydlení** (bez běžné údržby) ve 4. čtvrtletí 2005 vzrostly v obou skupinách domácností (o 2,8 resp. 4,4 %). Průměrné měsíční výdaje na nájemné byly u zaměstnanců vyšší o 5,3 %, u důchodců stagnovaly. U obou sledovaných skupin výrazně rostla vydání za dodávky plynu ze sítě: u domácností zaměstnanců o 9,9 % (47 Kč), u domácností důchodců o 15,2 % (64 Kč). Tempo růstu vydání za elektřinu bylo nižší a činilo 3,7 resp. 3,2 %. V obou skupinách domácností se meziročně snížila průměrná měsíční platba za teplo a teplou vodu zhruba o 1 %. K mimořádnému růstu došlo u nákladů na běžnou údržbu a drobné opravy bytů - v domácnostech zaměstnanců vzrostly zhruba o 77,4 % (205 Kč), v domácnostech důchodců o 40,6 % (71 Kč).

Vydání na bydlení v 4. čtvrtletí 2005 a rozdíly proti 4. čtvrtletí 2004
(měsíční průměry na domácnost v Kč)

	Domácnosti					
	zaměstnanců			důchodců		
	Kč	%	rozdíl	Kč	%	rozdíl
Bydlení celkem (bez běžné údržby a drobných oprav)	3434	100,0	93	2690	100,0	113
z toho: nájemné z bytu	914	26,6	46	646	24,0	-1
elektřina	814	23,7	29	637	23,7	20
plyn ze sítě	520	15,1	47	484	18,0	64
teplo a teplá voda	712	20,7	-7	590	21,9	-4
ostatní služby související s bytem	414	12,1	-7	255	9,5	-8

B. Sociální výdaje ³³

(zdroj údajů: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení)

Systém sociálního zabezpečení v České republice zahrnuje tyto oblasti: důchodové pojištění, nemocenské pojištění, dávky státní sociální podpory a dávky sociální péče.

Celkové výdaje na sociální zabezpečení za 4. čtvrtletí 2005 dosáhly úhrnné částky 80 296 mil. Kč, tj. ve srovnání se stejným obdobím roku 2004 o 4 920 mil. Kč (o 6,5 %) více.

Vývoj výdajů na dávky sociálního zabezpečení

v mil. Kč

	1. čtvrtletí 2005		2. čtvrtletí 2005		3. čtvrtletí 2005		4. čtvrtletí 2005		Rok 2005	
	skutečnost	index	skutečnost	index	skutečnost	index	skutečnost	Index	skutečnost	Index
Dávky důchodového pojištění	60 580	107,6	61 016	107,4	60 730	107,0	61 322	107,4	243 648	107,4
Dávky nemocenského pojištění	8 618	101,1	8 795	117,5	6 728	103,3	7 519	106,7	31 660	107,1
Dávky státní sociální podpory	8 209	103,6	8 384	101,1	8 340	97,9	8 021	101,0	32 954	100,9
Dávky sociální péče	4 266	100,0	3 410	96,1	3 086	96,8	3 434	103,6	14 196	99,2
Výdaje celkem	81 673	106,1	81 605	107,2	78 884	105,2	80 296	106,5	322 458	106,3

Úhrnná částka sociálních výdajů za 4. čtvrtletí 2005 představuje zhruba 10,8 % podíl na hrubém domácím produktu vyčísleném za stejné období (v b.c., předběžný odhad). Příjmy z pojistného ve sledovaném období 4.čtvrtletí 2005 byly vybrány (od zaměstnanců, zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných) za důchodové pojištění celkem ve výši 67 248 mil. Kč a za nemocenské pojištění v částce 10 112 mil. Kč. Proti stejnému období roku 2004 to bylo o 5,6 %, resp. o 5,3 % více .

Důchodové pojištění zajišťuje občany pro případ stáří, invalidity nebo při ztrátě živitele. S účinností od 1.1.1996 se v České republice poskytují tyto typy důchodů: přímé důchody, tj. starobní, plně invalidní, částečně invalidní a pozůstalostní důchody: vdovské, vdovecké a sirotčí. Tyto důchody jsou vypláceny buď samostatně (sólo důchody) nebo v kombinaci přímého důchodu s pozůstalostním důchodem.

V rámci důchodového pojištění bylo v České republice k 31.12.2005 vypláceno 3 269 tis. důchodů, tj. o 19 tis. důchodů (o 0,6 %) více proti stejnému období roku 2004. Počet důchodců dosáhl v České republice úrovně 2 645 tis. osob, z toho 38,1 % mužů. V meziročním srovnání je to o 19 tis. osob (0,7 %) více a podíl mužů na celkovém počtu důchodců vzrostl o 0,1% bodu .

Základní ukazatele důchodového pojištění k 31.12. 2005

Druh dávky	Počty důchodců			Průměrná výše důchodu vyplácená důchodci			Počty vyplácených důchodů		
	v tis. osob	index	struktura v %	v Kč	index	meziroční rozdíl v Kč	v tis. důchodů	index	struktura v %
Celkem	2 645	100,7	100,0	7 571	106,4	453	3 269	100,6	100,0
Starobní důchod	1 394	101,2	52,7	7 744	106,5	474	1 962	100,9	60,0
Plný invalidní důchod	334	100,4	12,6	7 537	106,3	449	385	100,2	11,8
Částečný invalidní důchod	181	103,3	6,8	4 584	106,2	269	185	103,2	5,7
Vdovský důchod	53	94,8	2,0	5 291	105,2	263	595	99,3	18,2
Vdovský důchod v kombinaci s přímým důchodem *)	542	99,7	20,5	8 502	106,1	487	x	x	x
Vdovecký důchod	8	102,2	0,3	4 123	106,8	261	89	101,4	2,7
Vdovecký důchod v kombinaci s přímým důchodem *)	81	101,4	3,1	9 611	106,2	562	x	x	x
Sirotčí důchod	52	97,3	2,0	3 780	107,1	250	53	97,3	1,6

*) důchodce pobírá pozůstalostní důchod s přímým důchodem

O plošné valorizaci všech důchodových dávek v rámci českého systému důchodového pojištění v termínu od ledna 2005 rozhodla vláda České republiky nařízením č. 565/2004 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2005. Základní výměra důchodu, která je společná pro všechny důchodce, se tímto nařízením zvýšila od 1.1.2005 o 90 Kč na 1 400 Kč, procentní výměra důchodu vzrostla o 5,4 %.

³³ V údajích týkajících se dávek důchodového pojištění, počtu důchodců, průměrné výše důchodů a dávek nemocenského pojištění nejsou zahrnuty údaje týkající se Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti (justiční stráž).

Průměrná měsíční hrubá nominální mzda v celém národním hospodářství (kromě ozbrojených složek) vzrostla podle odhadu v období 4. čtvrtletí roku 2005 meziročně o 4,5% , reálná mzda vzrostla o 2,1 %. Vzhledem ke zvýšení životních nákladů důchodců ve sledovaném období 2005 meziročně o 3,3 % se reálná hodnota průměrného vypláceného starobního důchodu ve 4. čtvrtletí roku 2005 proti stejnému období roku 2004 zvýšila o 3,1 % (nominálně o 6,5 %).

Dávkový **systém nemocenského pojištění** tvoří v České republice následující dávky: nemocenské, podpora při ošetřování člena rodiny, peněžitá pomoc v mateřství a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Ve 4. čtvrtletí 2005 bylo na dávkách nemocenského pojištění vyplaceno celkem 7 519 mil. Kč., tj. o 474 mil. Kč (6,7%) více než ve 4. čtvrtletí 2004. Průměrná denní výše vypláceného nemocenského dosáhla částky 260 Kč denně, tj. proti srovnatelnému období roku 2004 o 6 Kč více.

Dominantní podíl na celkovém vypláceném objemu dávek ze systému nemocenského pojištění měly dávky nemocenské (81,6 %) a peněžitá pomoc v mateřství (15,9 %), zatímco podíl podpory při ošetřování člena rodiny byl jen 2,5 % a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství byl vyplacen ve zcela zanedbatelné výši.

Systém dávek státní sociální podpory byl v České republice vytvořen od 1.1. 1996 tím, že byly z nemocenského pojištění vyčleněny dávky, které nemají pojistný charakter. V současné době se v tomto systému poskytují **dávky testované na výši příjmů** v rodině (přídavek na dítě, sociální příspěvek, příspěvek na bydlení; příspěvek na dopravu byl ukončen k 30.6.2004 a naposledy vyplacen v červenci 2004). Určujícím kritériem pro přiznání a vyplácení tohoto typu dávek je výše **životního minima**, jehož rozhodující funkcí je posouzení příjmové dostatečnosti, resp. nedostatečnosti pro účely sociální potřeby rodiny nebo občana.

Výše životního minima se od 1.ledna 2005 a pro samostatně žijícího dospělého občana zvýšila o 200 Kč na 4 300 Kč. Ve srovnání se 4. čtvrtletím roku 2004 poklesl jak počet všech testovaných dávek, tak i celkově vyplácené výdaje na tyto dávky, zatímco počet i vyplácený objem netestovaných dávek vzrostl.

Dávkami nezávislými na výši příjmů jsou v současné době rodičovský příspěvek, dávky péčovské péče, porodné a pohřebné. Zopatřovací příspěvek byl ukončen k 31.12.2004 v souvislosti se zrušením základní vojenské služby. S účinností od 1.října 2005 je zavedena nová dávka „příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“ pro nezaopatřené děti svěřené do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dávka za kalendářní měsíc náleží ve výši 9,0 násobku částky na osobní potřebu dítěte.

Dávky státní sociální podpory vyplácené ve 4. čtvrtletí 2005

Druh dávky	Počet dávek v tis.	Index 2005/2004	Výdaje na dávky v mil.Kč	Index 2005/2004
Testované dávky	6 911	94,9	4 388	97,1
Netestované dávky	970	104,2	3 633	106,1
Dávky SSP celkem	7 882	96,0	8 021	101,0

Nejvyšší podíl na dávkách závislých (testovaných na výši příjmů) má přídavek na dítě, na dávkách na výši příjmů nezávislých rodičovský příspěvek. Ve 4. čtvrtletí 2005 nastal pokles absolutního počtu vyplácených dávek státní sociální podpory za současného menšího zvýšení finančního objemu vyplácených částek proti srovnatelnému období předchozího roku. Hlavním důvodem tohoto vývoje byl nárůst příjmů rodin s nezaopatřenými dětmi oproti roku 2004.

Prostřednictvím **systému dávek sociální péče** zajišťuje stát pomoc občanům, kteří se ocitli v nepříznivých životních poměrech a nemohou je překonat bez pomoci společnosti. V současné době jsou v České republice vypláceny ze státního rozpočtu tyto dávky sociální péče: pro staré občany, pro rodinu a děti, pro sociálně vyloučené a ostatní dávky sociální pomoci, a dále tyto příspěvky: na zvláštní pomůcky, na provoz bezbariérového bytu, na zakoupení, opravu a zvláštní úpravu motorového vozidla, na individuální dopravu a konečně ostatní dávky povahy sociálního zabezpečení jinde nezařazené.

Ve sledovaném období 4. čtvrtletí 2005 bylo v tomto systému vyplaceno celkem 3 434 mil. Kč, tj. v meziročním srovnání o 119 mil. Kč (tj. o 3,6%) více. Největší podíl na vyplácených dávkách měly dávky pro rodinu a děti (57,0%) a dávky pro osobu blízkou (20,5%).